

Vlaanderen
is jeugd

Buitenspeelonderzoek 24

Samenvatting

DEPARTEMENT
CULTUUR, JEUGD & MEDIA

vlaanderen.be/cjm

Buitenspeelonderzoek 24: samenvatting

In opdracht van de Vlaamse overheid onderzocht Kind & Samenleving hoe het gesteld is met het buitenspelen van kinderen in hun woonomgeving. Want spelen kinderen wel nog buiten op straat en in hun eigen buurt? Welke kinderen zijn dat dan, op welke plekken zijn ze te vinden, en wat spelen ze? Het buitenspeelonderzoek observeert kinderen (3-14 jaar) en hun speelgedrag in de volledige publieke ruimte van hun woonomgeving. Het herneemt eerdere onderzoeken uit 2008 en 2019, maar nu in veel meer wijken.

In het nieuwe **Buitenspeelonderzoek 24** observeerden we in 2024 het buitenspelen in 24 uiteenlopende wijken in Vlaanderen en Brussel. We maakten gebruik van observaties om te kunnen tellen hoeveel kinderen nu écht buiten spelen. Dat deden we in hun dagelijkse buitenspeelomgeving: we observeerden de hele publieke ruimte van hun wijk, tijdens 10 telrondes in de paas- en de zomervakantie.

Het onderzoek herhaalt onze eerdere observatieonderzoeken uit 2008 en 2019, toen we het onderzoek deden in 7 woonwijken. Die namen we opnieuw op in het Buitenspeelonderzoek 24. Zo brengen we de evolutie van het buitenspelen doorheen de tijd in kaart.

Het onderzoek werd nu fors opgeschaald, naar 24 kindrijke woonwijken van heel diverse aard, gespreid over Vlaanderen en Brussel.

Tijdens de observaties in alle wijken telden de onderzoekers in totaal 4.626 kinderen. 3.200 kinderen waren aan het spelen; 1.426 kinderen (30,83%) waren louter onderweg. Het onderzoek richt zich vooral op de 3.200 spelende kinderen.

Hieronder gaan we in op 8 belangrijke bevindingen uit het onderzoek.

1. Het gaat slecht met het buitenspelen in de woonomgeving. Het aantal kinderen dat buiten speelt, gaat steeds verder achteruit.

In 7 van de 24 wijken deed Kind & Samenleving in 2008 en 2019 al hetzelfde onderzoek. In die 7 wijken kunnen we dus zien hoe het buitenspelen over de tijd heen is geëvolueerd.

Tussen 2008 en 2019 stelden we een scherpe daling vast in het buitenspelen. Die daling zet zich ook tussen 2019 en 2024 verder, aan eenzelfde tempo. We zien in deze 7 wijken steeds minder kinderen buiten spelen in hun buurt. **Op amper 5 jaar tijd zagen we 28,3% minder kinderen buiten spelen.**

Daarbij houden we rekening met het aantal kinderen dat in deze wijken woont: dat kan doorheen de jaren schommelen. We delen daarom het aantal kinderen dat we in de 10 telrondes samengenomen hebben zien *spelen*, door het aantal kinderen dat in de wijk woont. We noemen de uitkomst daarvan de speelindex.

	Speelindex	Wijziging ten opzichte van vorig onderzoek
2008	0,75	
2019	0,47	-37%
2024	0,34	-28%

Tegenover 2008 is de speelindex meer dan gehalveerd, op 16 jaar tijd. Telden we in 2008 op 10 observatierondes nog 75 buitenspelende kinderen in een wijk met 100 jonge inwoners, dan waren dat er in 2019 nog 47 en in 2024 nog maar 34.

Met de nodige voorzichtigheid kunnen we ook de vergelijking maken met een eerste buitenspeelonderzoek uit 1983, dat wel in grotendeels andere wijken plaatsvond. De speelindex lag toen 5 keer hoger: er speelden toen nog 5 keer meer kinderen buiten 'op straat' dan in 2024.

In 2024 verbreedden we het buitenspeelonderzoek van 7 naar 24 wijken. Voor de 17 'nieuwe' wijken weten we niet hoe het buitenspelen is geëvolueerd tegenover vroeger. Maar **de speelindex ligt voor die wijken grotendeels in de lijn van de 7 historische wijken.** Over alle wijken waarvan we demografische gegevens bezitten heen, bedraagt de speelindex **gemiddeld 0,39** (1.879 kinderen die in niet-georganiseerd verband spelen, op 4.792 inwoners van 3 tot 14 jaar). Dat is iets hoger dan de speelindex van de 7 historische wijken, maar het is niet zo dat die 7 wijken toevallig allemaal wijken zijn waar het met het buitenspelen niet goed gaat. De veel ruimere en veel meer diverse selectie van 24 wijken toont geen rooskleurig beeld. De bevindingen over alle wijken heen liggen in dezelfde lijn als de bevindingen over de 7 historische wijken.

Dit onderzoek toont nog scherper, voor een langere tijdsperiode, voor meer kinderen en in nog meer wijken hoe het buitenspelen in de publieke ruimte van de woonomgeving steeds minder vanzelfsprekend wordt. Voor kinderen die graag willen buitenspelen, wordt het dus steeds moeilijker om andere kinderen te vinden die ook in hun buurt spelen. En dat is nefast voor hun speelmogelijkheden.

2. Er spelen minder meisjes buiten in de buurt dan jongens, en veel minder naarmate ze ouder worden.

Er spelen meer jongens dan meisjes buiten in de woonomgeving; dat komt uit elke editie van onze buitenspeelonderzoeken naar voren. Ook dat wordt opnieuw bevestigd. We telden in totaal 64,19% spelende jongens en 35,81% spelende meisjes. Als we er rekening mee houden dat er iets meer jongens dan meisjes in de onderzochte wijken wonen, is de verhouding voor de 24 wijken 62,36% spelende jongens tegenover 37,67% spelende meisjes.

Dat is opnieuw niet beter dan vroeger. In 1983 speelden veel meer kinderen buiten, maar was amper 1 op 3 van die kinderen een meisje. In 2008 was die verhouding heel wat evenwichtiger: 55% jongens, 45% meisjes. In 2019 zakte het aandeel meisjes opnieuw naar 36,7%. In 2024 daalde het, in de 7 wijken die we doorheen de tijd met elkaar vergelijken, verder tot 33,65%.

Hoe ouder de leeftijdscategorie, hoe minder meisjes verhoudingsgewijs buiten spelen. In de jongste leeftijdscategorieën is er nog een relatief evenwicht tussen jongens en meisjes. Maar vanaf 9 jaar zien we een plotse verandering: bij de 9- tot 11-jarigen zien we nog maar 32% meisjes, en bij de 12- tot 14-jarigen nog 27%.

Bij de kinderen die we in de publieke ruimte zagen spelen in georganiseerd verband, zoals met jeugdwerk of bij een sportkamp, is de genderverhouding wat meer in evenwicht, met in totaal 42% meisjes.

3. Vooral de kinderen tussen 6 en 11 jaar spelen buiten in hun woonomgeving. Kleuters doen dat veel minder.

Het zijn vooral de lagereschoolkinderen die buitenspelen. De categorieën van de 6- tot 8-jarigen en van de 9- tot 11-jarigen zijn allebei goed voor bijna 30% van de observaties van spelende kinderen. Er zijn daarentegen veel minder spelende kleuters te zien in hun woonbuurt. In de wijken waarvan we de exacte demografische gegevens bezitten, maken kleuters 22,66% van de jonge bevolking uit, maar slechts 14,20% van de spelende kinderen zijn kleuters. Dat kleine aandeel is een nieuwe vaststelling. In de 7 wijken waar we eerder onderzoek deden, is het aandeel spelende kleuters sterk gedaald ten opzichte van 2008 en 2019, terwijl het aantal kleuters dat er woont, maar zeer licht afnam.

4. De meeste kinderen die buiten gaan spelen, doen dat onbegeleid.

Als we alleen kijken naar de kinderen die niet in georganiseerd verband spelen, speelt 59,49% van de kinderen onbegeleid. De overige kinderen spelen dus met een ouder of een andere begeleider in de buurt: bij één derde van hen speelt die begeleider mee, bij twee derde gaat het louter om toezicht.

Hoe ouder de kinderen, hoe vaker ze onbegeleid buiten spelen. Alleen de kleuters spelen overwegend buiten met begeleiding. In alle leeftijdscategorieën spelen **jongens vaker onbegeleid dan meisjes**. Over alle leeftijden heen spelen twee derde van de jongens onbegeleid; bij de meisjes is dat iets minder dan de helft. Dat is een behoorlijk groot verschil.

Kinderen spelen vooral **in kleine groepjes**. 12,5% van de kinderen speelde alleen, zonder andere kinderen. De andere kinderen spelen vooral in kleine groepjes: de gemiddelde grootte van die speelgroepjes is 3,33 kinderen.

Kinderen spelen vooral onder elkaar, of met ouders of andere begeleiders uit hun onmiddellijke kring. Maar in de publieke ruimte van woonbuurten zien we ook **spel in georganiseerd verband**, zoals in het kader van een jeugdbeweging, vakantiewerking of sportkamp. We telden 605 kinderen die in georganiseerd spel betrokken waren: dat is 18,91% van het totaal van 3.200 spelende kinderen.

5. Het spel verschuift steeds meer naar zones die bedoeld zijn voor recreatie.

Kinderen spelen op allerlei mogelijke plekken, maar er doet zich in de wijken een onmiskenbare en zich voortzettende **verschuiving** voor: **van de zones met gemengde functies** (zoals straten en trage wegen, pleinen en pleintjes van allerlei grootte), **naar de zones met duidelijke recreatieve functie** (zoals speelterreinen, sportruimte en parken). Die zones zijn bedoeld en ingericht om zich te ontspannen, te spelen of te sporten.

Die trend kunnen we zien in de 7 wijken waar we al eerder onderzoek deden. In 2008 gebeurde de helft van het spel in de zones met recreatieve functie, de andere helft in zones met gemengde functies. In 2019 zagen we 66% van het spel in de recreatieve zones; in 2024 was dat 70%.

Over het geheel van de 24 woonwijken ligt de verdeling iets genuanceerder: **we zagen 60% van de kinderen spelen in duidelijk recreatieve zones en 40% in zones met een gemengde functie.**

De meest frequent bespeelde zones zijn dan ook zones met een duidelijke recreatieve functie: 24% van de kinderen zagen we spelen in **sportzones**, 18% in formele **speelruimte** (speelterreinen), en 14% in groen op buurniveau (**parken**).

22% van alle spelende kinderen speelt in **straatzones**. Het spel in de straatzones is voor de helft spel op de **stoep**, en maar voor ongeveer een kwart ook echt spel op straat zelf.

6. Verschillende types ruimte trekken verschillende categorieën kinderen aan. Sportzones zijn echte jongensplekken.

Voor **jongere kinderen** is het **formele speelterrein** het meest frequent bespeelde type ruimte: dat geldt zeker voor kleuters, maar ook nog voor 6- tot 8-jarigen, die ook vaak in de straatzones spelen en meer dan andere leeftijden groene ruimtes opzoeken. Voor de **oudere kinderen** wordt **sportruimte** zonder concurrentie het meest bespeelde type ruimte. De 9- tot 11-jarigen maken massaal de oversteek van formele speelruimte naar sportzones.

Straatzones blijven voor **alle leeftijden** belangrijke speelzones. Op straat zien we diverse soorten kinderen én diverse soorten spel. In de straten, op buurtpleinen en kleine straatpleintjes is de genderverhouding evenwichtiger dan gemiddeld.

Sportruimtes zijn dan weer echte jongensplekken. Geen enkel ander type ruimte is zo sterk gegenderd. **Slechts 11,7% van de spelende kinderen op sportterreinen** (zonder het spel in georganiseerd verband) **zijn meisjes**, 88,2% zijn jongens. Dat is gelijkaardig als in 2019. Het zijn het vooral de jongens **vanaf 9 jaar** die we in de sportzones vinden. We zien er zeer weinig tienermeisjes: 8% van de tieners in sportzones zijn meisjes.

Maar liefst één derde van alle jongens die in niet-georganiseerd verband buiten speelden, zagen we in sportruimte. Bij meisjes is er geen type publieke ruimte dat er sterk uitspringt; er is geen vrouwelijke tegenhanger van de sportruimte. Op de leeftijd dat jongens massaal hun spel van speel- naar sportruimte verschuiven (9-11 jaar), zien we ook veel minder meisjes in de formele speelterreinen en worden zij daar – anders dan in de leeftijd van 3 tot 8 jaar – echt een minderheid.

7. Regelspel en sociaal spel zijn de belangrijkste speltypes. Oudere kinderen en jongens bewegen vaker intensief in hun spel.

Over alle spelende kinderen heen zijn de populairste speltypes **regelspel** zoals voetbal of tikkertje (27%), **sociaal spel** zoals babbelen en ander op interactie gericht spel, en **herhalend bewegen** zoals rondjes rijden of wat schommelen (21%). Daarna komt het explorerend bewegen waarbij kinderen grenzen verkennen (klimmen, hard schommelen, hard rennen of fietsen ...), en receptief spel (toekijken, rondkijken).

Bij de kinderen die in georganiseerd verband spelen, is regelspel weinig verrassend veruit het belangrijkste speltype (44%).

Bij jongens zien we veruit het vaakst regelspel (balspel, zeg maar), terwijl dat bij de meisjes pas op plek 5 staat. Bij meisjes is sociaal spel het belangrijkste speltype. Vanaf 9 jaar zijn regelspel en sociaal spel de belangrijkste speltypes; onder die leeftijd is het spel meer gespreid over de diverse types.

Spelen is lang niet altijd bewegen. We zagen 39% van de spelende kinderen passief spelen of laagintensief bewegen. 35% bewoog matig intensief. 25.5% bewoog met hoge intensiteit. Het aandeel voor hoogintensieve beweging ligt bij de jongens dubbel zo hoog als bij de meisjes, en het stijgt met de leeftijd. Bij de tieners is er zowel een groot aandeel hoogintensief spel (sport) als een groot aandeel laagintensief spel – alles wat met babbelen en rondhangen te maken heeft.

Sportzones en groene zones op buurtniveau (parken) zijn de zones waar kinderen het vaakst hoogintensief bewegen in hun spel. Laagintensieve beweging en passief spel zien we dan weer het meest in de straatzones.

8. De wijk doet ertoe: hoeveel, door wie, waar en wat er gespeeld wordt, varieert sterk van wijk tot wijk.

In de ene wijk wordt veel drukker gespeeld dan in de andere. Dat komt niet alleen omdat er meer kinderen wonen of dicht bij elkaar wonen. Ook als we de invloed van het aantal jonge inwoners neutraliseren, alsof in elke wijk evenveel kinderen wonen, dan nog zien we **grote verschillen tussen de wijken onderling**. De speelindex, die dit in cijfers omzet, is in de drukst bespeelde wijk uit dit onderzoek 6.5 keer hoger dan in de minst bespeelde wijk.

Daarbij is er **geen eenduidig verband** tussen de hoogte van de speelindex en de mate van verstedelijking of bepaalde woontypologieën van de wijken. Hoeveel er gespeeld wordt in een wijk is moeilijk te voorspellen op basis van hoe de wijk eruit ziet. Wel hebben de zeer dense, zeer stedelijke wijken meestal een lage speelindex.

Ook de genderverhouding, de leeftijdsverdeling van de spelende kinderen, de spreiding (of net concentratie) van spel in de wijk of de mate waarin vooral in recreatieve zones wordt gespeeld, kunnen bijzonder sterk variëren van wijk tot wijk. Opnieuw kan geen van deze factoren eenduidig gelinkt worden aan types wijken volgens verstedelijking of woontypologie.

Het is veeleer de voor elke wijk zeer specifieke samenstelling van voorzieningen en ruimtelijke kenmerken die richting geeft aan de manier waarop er in de wijk gespeeld wordt: wie er speelt, waar er gespeeld wordt, welk soort spel dit is. Een goeie speelindex in een wijk wil niet zeggen dat er ook meteen een goed genderevenwicht is, dat alle leeftijden er veel spelen, dat er over heel de wijk gespeeld wordt of dat er heel divers spel te zien is: dat zijn allemaal factoren die zich per wijk telkens weer heel anders verhouden. Ongetwijfeld spelen bovendien ook in belangrijke mate niet-observeerbare factoren mee, zoals het sociale klimaat dat heerst in een buurt. Omdat het geheel van al die factoren zo wijkspecifiek is, blijkt het moeilijk om tendensen te identificeren die het aanzien van het buitenspel eenduidig kunnen linken aan wijktypes, graad van verstedelijking of woontypologie. Maar ze maken wel heel veel uit voor hoe vanzelfsprekend het is om buiten te spelen.

Het Buitenspeelonderzoek 24 toont dus dat het buitenspelen er in het algemeen sterk op blijft achteruitgaan en het bevestigt de andere tendensen uit het eerdere onderzoek nu ook op veel grotere schaal. Tegelijk toont het onderzoek dat de specifieke wijk er enorm toe doet als het gaat over de speelmogelijkheden van kinderen.

Ook het beleid over buitenspelen zal zich daarom op twee niveaus moeten richten:

- > enerzijds op het maatschappelijke klimaat rond buitenspelen en op de algemene randvoorwaarden om te kunnen buiten spelen;
- > anderzijds op het heel specifieke wijkniveau, waarbij het zowel gaat over goeie plekken en voorzieningen in de wijk als over het ondersteunen van het sociale klimaat.

Spelen is een voor alle kinderen te garanderen kinderrecht. Een buitenspeelbeleid moet vooral gericht zijn op hoe het spelen inclusiever te maken voor alle categorieën kinderen, en op het aanpakken van maatschappelijke uitdagingen en vastgestelde scheeftrekkingen in het buitenspelen van kinderen. Dat geldt zowel voor het brede beleid over de samenleving als geheel, als voor het beleid op buurtniveau.

De wijken waarin buitenspelen het minst vanzelfsprekend is, verdienen de beste speelruimtes. De groepen waarvoor buitenspelen het minst vanzelfsprekend is, verdienen de beste ondersteuning voor hun speelkansen.

